

JAARVERSLAG 2017 DIRK MONSHOUWER LEERSTOEL

Voorgeschiedenis

De leerstoel bijbelse theologie aan de Vrije Universiteit namens de Monshouwerstichting is in 2003 gesticht ter nagedachtenis aan het werk van dr. Dirk Monshouwer (1947-2000), een bijbels theoloog en predikant die veel heeft betekend op het snijvlak van kerk, wetenschap en samenleving. Het doel was, bijbelse theologie beoefenen in de lijn van de 'Amsterdamse traditie', zoals kenmerkend was voor de in 2000 opgeheven theologische faculteit van de Universiteit van Amsterdam. Van die wijze van theologiseren was ook Monshouwer een exponent.

Inmiddels is het perspectief verbreed en is de wijze van theologiebeoefening die de leerstoelhouder voorstaat meer geïntegreerd in het geheel van de bijbelwetenschap, met behoud van wat waardevol bleef van deze Amsterdamse traditie: een compromisloze aandacht voor de tekst zoals die er staat inclusief de theologische zeggingskracht ervan.

De leerstoel werd van 2003-2006 bezet door dr. K.A. (Karel) Deurloo, vanaf 2006 tot heden door dr. J. (Joep) Dubbink.

Ontwikkelingen in de faculteit

In het afgelopen jaar is de faculteit bezig geweest met een uitvoerige interne heroriëntatie, die samenviel met het aantreden van een nieuwe decaan, prof. dr. Ruard Ganzevoort. De faculteit is ambitieus, en wil een steeds belangrijker plaats innemen als kenniscentrum voor religie in Nederland, en tegelijk werken aan internationalisering. Sleutelwoorden zijn academische excellentie, maatschappelijke relevantie en het bedienen van een scala aan geloofsgemeenschappen binnen een religieus diverse samenleving. Deze heroriëntatie heeft onder andere geleid tot een nieuwe naam voor de faculteit: 'Faculteit voor religie en theologie'.

Met een 0,2 fte bijzonder hoogleraar bijbelse theologie bevindt de Monshouwerstichting zich enerzijds in de marge van deze ambitie, maar anderzijds is de bijbelse theologie in de ogen van de Stichting wel een kernvak. Ik heb ervoor gekozen, mijn eigen werk zo goed mogelijk te blijven doen en tegelijk een open oog te houden voor nieuwe mogelijkheden van samenwerking. Bijbelse theologie behoort tot die vakken die de kennis van één geloofstraditie uitdiepen door het bestuderen van de brongeschriften ervan. Er dient telkens weer op gewezen toe worden hoe wezenlijk dat is: interdisciplinair werken zonder je eigen discipline goed te beheersen is zinloos. Ik ben er nog steeds van overtuigd dat de leerstoel kan bijdragen aan de veelkleurigheid van de faculteit, en in het palet een eigen kleur toevoegt.

Hieronder volgt een update volgens de uit vorige jaarverslagen bekende categorieën.

Onderwijs

- In periode 2 (najaar 2017) heb ik samen met prof. dr. Peter-Ben Smit het nieuwe college *Biblical Interpretation in Context* gegeven. Dat was een goede ervaring, omdat het materiaal van mijn oude en nog steeds niet gepubliceerde onderzoeksproject 'Wie hoort erbij?' hierbij goed te gebruiken viel. Door diverse oorzaken (van ontbreken van de goede vooropleiding tot ziekte) viel het aantal studenten al snel terug tot vier, waarvan er drie tentamengerechtigd waren. Evengoed waren het goede sessies met geïnteresseerde studenten en eindigden allen met een voldoende tot goed resultaat. Eén van hen gaat zijn masterscriptie schrijven onder mijn begeleiding.
- Ik werd op korte termijn gevraagd, in januari 2018 in te vallen als tutor voor *Research Skills*, studenten die leren onderzoek te doen en specifiek de opzet van hun *master thesis* te schrijven. Ik

werd niet bij bijbelwetenschappers maar bij studenten *Interfaith Pastoral Care* geplaatst, geheel buiten mijn expertise (zij het dat ervaring in mijn 'nevenwerkzaamheid' als predikant hierbij wel behulpzaam was). Een buitengewoon leuke ervaring, twaalf enthousiaste studenten die in vijf sessies elkaar werkelijk wisten te helpen met kritische vragen. Goed voor het aanscherpen van je eigen *skills* op het gebied van werkbare vraagstellingen en goede onderzoeksmethodieken.

- In februari en maart 2018 werk ik op verzoek van prof. dr. Eveline van Staalduine mee aan het college *Classics*, het lezen van een klassiek theologisch werk. Het betreft *Theology of the Old Testament* van Walter Brueggemann, mij niet onbekend.

Yangon, Myanmar (toelichting zie onder):

- 'The use of the Bible in Worship' voor M.Div. studenten (predikantsmaster), MIT, Myanmar (2 x 2 uur).
- Idem, voor M.ACS. studenten (Master of Arts in Christian Studies), weekendopleiding voor lekenpastores). MIT, Myanmar (2 x 2 uur).
- OT Theology, voor M.Th. studenten (vergelijkbaar met onze researchmaster) aan de hand van *Theology of the Old Testament* van Walter Brueggemann. MIT, Myanmar (2 x 2 uur).

Onderzoek en valorisatie

Zoals ik al vaker heb betoogd is mijn onderzoek noodgedwongen grotendeels vraaggestuurd: vragen voor lezingen en artikelen en begeleiding van scripties en proefschriften leiden tot onderzoek. Daarbij ben ik wel selectief: het onderwerp moet aansluiten bij mijn expertise en zo mogelijk bijdragen aan wat grotere projecten.

Valorisatie neem ik in dit hoofdstuk mee, want de grens met onderzoek is soms dun: het is niet zo dat voor valorisatie 'even' een al gereed stukje onderzoek uit de kast gehaald kan worden en ietwat eenvoudiger gepresenteerd; vaak gaat er serieus onderzoek aan vooraf.

De zichtbare resultaten:

Lezingen en studiebijeenkomsten

- Leerhuisavond veranderende godsbeelden, Breukelen, 25 januari 2017
- Leerhuisavond Numeri, Hoofddorp, 17 maart 2017
- 'The Three Women in Zechariah', lezing voor Colloquium Biblicum, Praag, 20 april 2017
- "'Don't stop me now!' – Ex. 32:10 and YHWH's intention to destroy his own people', lezing voor International Symposium Nomos and Violence in Bible and Theology, Praag, 24 april 2017
- 'De zegen van Abram in Gen. 12,3', bijdrage Vertaaldag Monshouwerstichting, 11 mei 2017
- 'De drie vrouwen in Zacharia 5', lezing voor Oudtestamentisch Werkgezelschap, Leuven, 1 juni 2017
- 'Israel after the Exile, typical aspects of its theology, or more special: Between Ezra and Isaiah, multi-religious society in 450 BCE', lezing voor Myanmar Institute of Theology, Yangon, 15 febr. 2018
- De Hattense exegeseweken, 6-8 nov. 2017, deze keer gewijd aan Gen. 1-11. Niet heel moeilijke stof, maar daarom juist wel veel werk en uitdagend om bij zulke bekende bijbelgedeelten nog iets nieuws te kunnen bieden. Daarbij viel prof. dr. Eep Talstra wegens drukke werkzaamheden uit, zodat ik het alleen moest voorbereiden.

- ‘Het tegoed van Miskotte’s *Als de goden zwijgen*’, lezing voor conferentie Provinciale Werkgroep Kerk en Israël voor Noord-Brabant en Limburg en Antwerpse Contactgroep voor Joods-Christelijke Betrekkingen, Westmalle (België), 7 maart 2018.

Publicaties

- ‘Heilige huiver – overpeinzingen over de angst voor God en de vreze des Heren’, in: *Contextuele Berichten* 22 (herfst 2017), 10-13.
- ‘Gericht’, in: *Opgang* (jaarg. 12, nr. 14, nov. 2017), 4.
- “‘Don’t Stop Me Now!’ – Ex. 32:10 and YHWH’s Intention to Destroy His Own People’, geaccepteerd voor de bundel van de bovengenoemde conferentie, onder redactie van dr. Victor Ber e.a., LIT Verlag, serie Beiträge zum Verstehen der Bibel.
- ‘De profeet en het dode paard. Zacharia 1:1-6 en de crisis in de profetische traditie’. in: Klaas Spronk, *ACEBT 32, Kleine Profeten* (verschijning 2018).
- Boekbespreking: Dr. B.E.J.H. Becking, *Ezra – Nehemia* (De Prediking van het Oude Testament). Utrecht (Kok) 2017, in: *Kerk en Theologie* 69/1 (januari 2018), 90-91.

Promovendi

Over de promovendi valt het volgende te melden:

- De promovendus uit Sri Lanka (samen met dr. Caroline Wickens, Queens) maakt gestaag maar wel vrij langzaam vorderingen. We hebben eens per 5-6 weken Skypecontact. Om echt voortgang te boeken zou hij naar Europa moeten komen en er een tijd fulltime aan moeten werken.
- De promovenda die bezig is met het werk van Willem Barnard maakt verheugende stappen voorwaarts. Het blijft lastig met haar handicap.
- De promovendus in Praag (samen met dr. Lydie Kucova) is overspannen geraakt, en moet om persoonlijke redenen tijdelijk stoppen. Het is zijn bedoeling dat van uitstel geen afstel komt, en dat geldt ook voor de begeleiders; het thema ligt mij na aan het hart en heeft nauw verband met de publicatie over Exodus 32.
- De promovendus in Myanmar is klaar met zijn proefschrift: zie onder.

Leescommissies

Ook dit jaar werd ik weer gevraagd voor een aantal leescommissies voor proefschriften:

- Che Chebinah, *Participants, Characters and Roles, A Text-Syntactic, Literary and Socioscientific Reading of Genesis 27–28*. Promotoren prof. dr. Wido van Peursen en prof. dr. Lourens de Vries. Een proefschrift waarbij formeel-syntactische analyse een belangrijke rol speelt, een uitdaging om vanuit ‘klassieke’ exegese de confrontatie daarmee aan te gaan. Proefschrift is goedgekeurd, verdediging gepland op 10 april 2018.
- Christian Schøler Holmgaard, *On Earth as it is in Heaven – New Creation in Matthew’s Gospel*. Promotoren prof. dr. Peter-Ben Smit en prof. dr. Bert Jan Lietaert Peerbolte. Een veel klassieker proefschrift dat het begrip ‘nieuwe schepping’ onderzoekt vanuit Matteüs 1:1 en 19:28 en uitwaaiert naar de omliggende joodse en christelijke literatuur. Proefschrift is goedgekeurd en verdedigd op 31 jan. 2018 (geen oppositie wegens afwezigheid).
- Een derde manuscript is zojuist binnengekomen, en wordt momenteel door de leescommissie bestudeerd.

Diversen - Myanmar

Moelijk in een categorie te plaatsen is het bezoek van bijna drie weken aan Myanmar, op uitnodiging van de bovengenoemde promovendus Marip La Rip: een aanslag op mijn tijd en energie maar een onvergetelijke ervaring en grotendeels geen vakantie. Het was een dubbele culturele ervaring: een land met een meerderheid van Boeddhisten (89%) met zoals bekend een sterke en soms agressieve culturele dominantie; daarbinnen een minderheid van Christenen, grotendeels Baptisten, die met 1,5 miljoen leden een grote activiteit aan de dag blijken te leggen. Er zijn tientallen (!) theologische opleidingen in het hele land, waaronder drie naast elkaar op *Seminary Hill* in Yangon, alleen verschillend in taal (resp. Birmees, Kayin en Engels). Het Engelstalige *Myanmar Institute of Theology* waar ik te gast was is, zo begreep ik, het leidende; men heeft ook een breder *Liberal Arts Program* en er loopt een aanvraag om zich universiteit te mogen noemen met de bijbehorende rechten. Daarvoor zijn docenten nodig met diploma's van gerenommeerde opleidingen.

De gegeven colleges staan in de lijst op blz. 2. Het is duidelijk dat interactief onderwijs nog niet diep in de genen van de studenten zit, ze zijn ongelooflijk beleefd maar terughoudend om vragen te stellen, waarbij ook de taalbarrière een rol speelt. Niettemin kwamen er af en toe goede gesprekken op gang, waarbij natuurlijk het cultuurverschil een steeds terugkerend thema is, maar waarbij ook de relaties met de theologie wel degelijk ter sprake kwamen en ik het gevoel had echt iets van de wijze van theologiseren waarvoor ik sta te kunnen doorgeven – uiteraard steeds in dialoog met de situatie, visie, geschiedenis daar en bereid om van hen te leren.

Daarnaast, en alleen al daarvoor was het bezoek zinvol, heb ik intensief met de promovendus aan zijn proefschrift gewerkt. Dat was nodig, want op afstand kregen mede-promotor prof. dr. Hans de Wit en ik hem niet over het *writers block* heen dat hem parten speelde. Inmiddels is het leed geleden en het proefschrift af en er is gerede hoop dat de promotie in de loop van 2018 plaats kan vinden.

Lidmaatschappen

Oudtestamentisch Werkgezelschap (OTW)
Societas Hebraïca Amstelodamensis (SHA)
Bijbels Theologisch Werkgezelschap (BTW)
Redactiecommissie Amsterdamse Cahiers (ACEBT)
Brede redactie van Kerk en Theologie

Vooruitblik

Per september 2018 loopt het huidige contract van de leerstoel af. Het bestuur zag zich gesteld voor de vraag of voortzetting van de leerstoel gewenst, zinvol en mogelijk was. Na intern beraad samen met de leerstoelhouder is daarop een positief antwoord gegeven: ja, graag, indien mogelijk. Versterking van het bestuur met enkele nieuwe leden was daarvoor een voorwaarde en daar is inmiddels zicht op. Een andere voorwaarde is dat de faculteit en de VU als geheel deze leerstoel als een verrijking en aanvulling van het aanbod (blijven) zien. De argumentatie van het bestuur daarvoor is neergelegd in een aanvraag die namens het bestuur eerst aan het Curatorium en vervolgens aan de faculteit wordt voorgelegd. Dat document, waaraan ik ook een bijdrage heb geleverd, bevat de inhoudelijke argumentatie die ik hier niet zal herhalen.

Wat mijzelf betreft: plannen genoeg, maar binnen het bestek van die 0,2 fte is niet zo veel méér mogelijk. Nog steeds ben ik enthousiast voor het vak. Ik vind dat het aanwezig moet blijven, liefst door een speciaal daarvoor aangewezen persoon, óók en misschien wel juist binnen een Faculteit voor religie en theologie.

Yangon/Uithoorn, februari/maart 2018,
prof dr. Joep Dubbink